

Institut za uporedno pravo
Institute of Comparative Law

**SRPSKI FUDBAL – UPOREDNOPRAVNI IZAZOVI
I PERSPEKTIVE IV**

**SERBIAN FOOTBALL – COMPARATIVE LAW
CHALLENGES AND PERSPECTIVES IV**

Urednik/Editor:
Dr Miloš Stanić

Beograd, 2024.

SRPSKI FUDBAL – UPOREDNOPRAVNI IZAZOVI I PERSPEKTIVE IV
SERBIAN FOOTBALL – COMPARATIVE LAW CHALLENGES AND PERSPECTIVES IV

Izdavač / Publisher

Institut za uporedno pravo, Beograd / Institute of Comparative Law, Belgrade

Za izdavača / For the Publisher

Prof. dr Jelena Čeranić Perišić, direktor

Redakcioni odbor / Editorial Committee

Prof. dr Bojan Urdarević, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Prof. dr Velibor Džomić, Fakultet za državne i evropske studije, Podgorica

Dr Katarina Jovičić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Mina Zirojević, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Vesna Čorić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Doc. dr Jelena Vukadinović Marković, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Dragan Prlja, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Savo Manojlović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Iva Tošić, Pravni fakultet Univerziteta Union, Beograd

Dr Jovana Rajić Čalić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Bogdana Stjepanović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Jovana Misailović, LL.M, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Ivana Radomirović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Milena Momčilov, Institut za uporedno pravo, Beograd

Anja Bezbradica, Institut za uporedno pravo, Beograd

Recenzenti / Reviewers

Prof. dr Vladan Petrov, sudija Ustavnog suda; Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

Dr Miroslav Đorđević, potpredsednik Visokog saveta tužilaštva;

Institut za uporedno pravo, Beograd

Prof. dr Mladen Milošević, dekan Fakulteta bezbednosti Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Miloš Stanković, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Božidar Otašević, Kriminalističko-policijjski univerzitet

Dr Jelena Kostić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Urednik / Editor

Dr Miloš Stanić

Tehnički urednik / Technical editor

Đorđe Marjanović

Tehnička priprema / Design

„Dogma“ Beograd

Štampa / Print

„Birograf Komp D.O.O“ Beograd

Tiraž / Edition

150

ISBN 978-86-82582-27-4

DOI 10.56461/ZR_24.SF

Ovaj zbornik radova nastao je u okviru naučnoistraživačkog rada Instituta za uporedno pravo koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije prema Ugovoru o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada NIO u 2024. godini (evidencioni broj: 451-03-66/2024-03/200049 od 5. 2. 2024).

© **Institut za uporedno pravo, 2024. Sva prava zadržana.**

Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovana, presnimavan ili prenošen bilo kojim sredstvom – elektronskim, mehaničkim, kopiranjem, snimanjem, ili na bilo koji drugi način bez prethodne saglasnosti autora i izdavača.

SPORT KAO USTAVNA KATEGORIJA: UPOREDNA PANORAMA***

Sažetak

Sport se u sve većem broju ustava javlja kao ustavna kategorija. Ova činjenica uklapa se u (nepovoljan) trend širenja ustavne materije, ali, ukoliko se sprovodi na odgovarajući način, ona može da doprinese pravilnom razvoju širenja tekstualnog opsega ustava, naročito dovođenjem u vezu sa zaštitom i unapređenjem zdravlja građana, staranjem o mladima i obrazovanjem.

Sve više ustavopisaca javlja se u funkciji garanta, pored ostalog, osnovnog ljudskog prava na sport. Ovaj trend „dobacuje“ do iznenađujućih razmera, jer se, procentualno posmatrano, javlja u veoma velikom broju ustavnih dokumenata. Država preuzima na sebe različite forme promovisanja sporta, amaterskog i profesionalnog, do detalja koji daleko premašuju primereno postavljene granice ustavne materije, uključujući dužnost nagrađivanja najuspešnijih sportista na nacionalnom i međunarodnom planu. U ovoj oblasti postoji podela nadležnosti između centralnih i lokalnih vlasti, ili njihovo konkurentno, hijerarhijski usaglašeno delovanje.

Ključne reči: Pravo na sport, uporedno ustavno pravo, sport i fizičko vaspitanje u ustavu; pravo u sportu.

1. UVODNA RAZMATRANJA: IMA LI MESTA ZA SPORT U USTAVU?

Svedočimo širenju ustavne materije kao neprimerenoj i štetnoj tendenciji. Za svoje mesto u ustavima „izborila“ su se pitanja i teme koje ni na koji način ne mogu da pretenduju da budu uređivane na tako važnom i *uzvišenom* nivou. Dostojanstvo ustava „trpi“ sve brojnije i teže „udarce“, od pravno obavezujućih preambula koje sadrže i po nekoliko pasusa, preko parlamentarno-poslovničke materije koja ne bi trebalo da bude „blizu“ ustava, do krivičnoprocesnih tema koja su isuviše precizno uređena upravo ustavnim dokumentom.

* Naučni saradnik, Institut za uporedno pravo, Beograd, v.mikic@iup.rs, mikic.vlada@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-8706-4175>.

** Rad je nastao u okviru naučnoistraživačkog rada Instituta za uporedno pravo koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije prema Ugovoru o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada NIO u 2024. godini (evidencioni broj: 451-03-66/2024-03/200049 od 5. 2. 2024).

Ipak, jedna od kategorija čije se približavanje ustavnopravnom polju regulisanja čini dobrodošlim čini – pored ustanove zaštitnika građana, ljudskog prava na vodu, ili zaštite potrošača – materija sporta. Izgleda da se sport nepovratno uvrstio u krug pitanja koja će ubuduće biti sve više – razume se, na osnovnom nivou – uređivana ustavom. Razume se, opstaje potreba za *umerenim* ustavnim regulisanjem sporta, bez preterivanja i ulaženja u detalje (što predstavlja čestu praksu, kao što će biti utvrđeno u radu).

Sport se pominje u ustavima 74 od ukupno 167 analiziranih država. Ovo predstavlja oko 44 odsto od ukupnog broja država sa kodifikovanim ustavom na svetu. Drugim rečima, blizu polovine zemalja u svetu uvelo je sport (i fizičku rekreaciju) u krug pitanja koja su uređena nacionalnim ustavom.

Uopredna analiza ukazuje na relativno ravnomernu zastupljenost sporta kao ustavne materije po kontinentima. Tako, u Evropi se sport javlja kao ustavna kategorija u 17 država, što je nešto malo više od trećine ukupnog broja evropskih država koje imaju kodifikovani ustav. Možda je iznenađujuće to što je gotovo polovina (19 od 40) afričkih država uvrstilo sport među ustavne kategorije. Ovo je slučaj sa nešto malo više od polovine država američkog kontinenta (18 od 35). Od ukupno 14 država koje čine Okeaniju, sport se pominje (i to sasvim marginalno) samo u ustavu jedne od njih, a to je Papua Nova Gvineja. Posle Okeanije (koja je očigledno van svake konkurencije) i Evrope, procentualno posmatrano, najniži stepen zastupljenosti sporta nalazi se u ustavima azijskih država (19 od 44 države). Ovim je, možda slučajno, upravo na tom prostranom području najbolje očuvana vrednost dostojanstva ustava.

Ma koliko sport i fizička rekreacija bili važni za održavanje i poboljšanje zdravstvenog stanja populacije, ova pitanja ne treba da budu komponenta ustavne (već zakonske) materije. Nije isključeno da je u Africi, a posebno u Aziji, niži procenat pojavljivanja sporta kao dela ustavne materije u neposrednoj vezi sa činjenicom da se, uz izuzetak Iraka, Jordana i Sirije, sport ne javlja kao ustavna kategorija u arapskim državama. Sport nije konstitucionalizovan u više od jedne četvrtine arapskih država¹ (što, s obzirom na rastuće poustavljenje za ustav nebitne materije, i ne predstavlja loš trend).

Pravo na sport, kvalifikovano kao *ljudsko pravo* zajemčeno je Međunarodnom poveljom o fizičkom obrazovanju, fizičkoj aktivnosti i sportu, u čijem je čl. 1 navedeno da svako ljudsko biće ima temeljno pravo na fizičko vaspitanje, fizičku aktivnost i sport, bez (ikakve) diskriminacije.²

Osim nekoliko retkih izuzetaka, najčešće inspirisanih ideološkim zastrašnivanjima kojima svakako nije mesto u ustavu, ustavopisac se često oprede-

¹ Za potrebe ovog rada, podrazumeva se da se pojam „arapske države” (pored triju navedenih zemalja), odnosi na: Alžir (Ustav iz 1996. godine), Bahrein (2002), Egipat (2014), Jemen (1991), Katar (2004), Kuvajt (1962), Liban (1926), Libiju (2011), Oman (1996), Palestinu (1964), Saudijsku Arabiju (1992) i Ujedinjene Arapske Emirate (1971).

² S. Andonović (2017), „Pravo na sport kao ljudsko pravo“, *Strani pravni život* 3/2017, Institut za uporedno pravo, Beograd, 134.

ljuje za apstraktne formulacije, koje predstavljaju izjavu dobre volje i simboličan izraz posvećenosti garancijama prava na sport. Država na sebe preuzima obavezu zaštite prava na sport (i fizičkih/rekreativnih aktivnosti), ulaže u njega i podstiče različite oblike sportske kompetitivnosti. Ustavima su ove obaveze države – i pravo pojedinaca na sport – dovedene u vezu sa drugim kategorijama, poput zdravstvene zaštite, staranja o statusu (pravima) mladih, kulture i drugim srodnim ustavnim ustanovama. Zanimljivo je da se u države u čijim se ustavima pominje sport ne navode one koje su dom istaknutim sportskim nacijama, poput Nigerije i Argentine. Iz razumljivih istorijskih razloga, to je slučaj i sa ustavima Sjedinjenih Američkih Država i Japana.

I u Nacrtu Ugovora o Ustavu za Evropu (Ustav za Evropu), temeljnog primarnog izvora prava za Evropsku uniju (EU) koji nikada nije stupio na snagu, našlo se mesta za *sport* (i to po prvi put u istoriji prava EU). Odredbe čl. I-17 i čl. III-282 ovog dokumenta „nesumnjivo su ciljale na pružanje podsticaja koherentnijoj i odlučnijoj evropskoj sportskoj politici (*European sports policy*)”.³ Ovim je sport, makar na kratko i makar formalno beznačajno, prepoznat kao predmet jedne od politika EU. Naime, „u tekst tog dokumenta unesena je odredba o sportu kako bi se Uniji osigurala pravna osnova kojom bi se države članice podupirale u afirmaciji različitih socijalnih, obrazovnih i kulturnih aspekata sporta”.⁴ Iako je sudbina Ustava za Evropu bila nesrećno vezana za – po evropsku koheziju – nepovoljne ishode referendumu članica-osnivača EU, Francuske i Holandije, u narednom (usvojenom i potvrđenom) i *važecem* Ugovoru iz Lisabona (2007) preuzeta je „većina rešenja” iz Ustava za Evropu, uključujući i ona posvećena sportu (čl. 165 Ugovora).⁵ Ideja koja je stajala iza čitave inicijative imala je veze sa obezbeđivanjem normativne osnove kojom „bi se Uniji osigurala pravna osnova kojom bi se države članice podupirale u afirmaciji različitih socijalnih, obrazovnih i kulturnih aspekata sporta”.⁶

Da se sport nalazi u ustavnom okruženju vidljivo je iz činjenica da je sve većim brojem ustava zajemčeno *ljudsko pravo na sport* i fizičku rekreaciju. Tom je pitanju posvećen prvi deo rada. Nakon toga, ispitane su obaveze države prema građanima u oblasti zaštite i promovisanja sporta i rekreacije. Zaključnom delu prethodi celina u kojoj su istražene ustavnopravne tematske veze sporta sa drugim nesumnjivo ustavnim kategorijama, kao što su obrazovanje, staranje o mladima, zdravstvena zaštita, turizam, kultura i zaštita lica sa invaliditetom.

³ S. Van den Bogaert (2005), „Sport in the European Constitution: All Sound and No Fury?”, *Maastricht Faculty of Law Working Paper* 8/2005, 3.

⁴ J. Čeranić-Perišić (2022), „Sport u Evropskoj uniji – na raskršću nadležnosti – implikacije primene člana 165”, *Srpski fudbal – uporednopravni izazovi i perspektive II*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 14.

⁵ *Ibid*, 15.

⁶ M. Stanić (2023), *Uvod u fudbalsko pravo I*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 24.

2. KONSTITUCIONALIZACIJA LJUDSKOG PRAVA NA SPORT

Ustavom je zajemčeno „pravo na fizičku kulturu i sport”, čiji su titulari „svi”,⁷ „svako”⁸ odnosno, „građani”.⁹ Sport predstavlja jedno od „socijalnih i kulturnih prava” priznatih ustavom.¹⁰ Prema jednom rešenju, „svako ima pravo na sport (*derecho al deporte*), fizičku kulturu i rekreaciju”,¹¹ a prema drugom, „dužnost je države da podstiče praksu formalnih i neformalnih sportskih praksi (*práticas desportivas formais e não-formais*), kao pravo svakog pojedinca”.¹² Nadalje, „svi imaju pravo na sport i rekreaciju kao aktivnosti koje su korisne za individualni i kolektivni kvalitet života”.¹³

Zanimljivo je da je jednim ustavom „pravo na (...) sport” eksplicitno zajemčeno tek „devojčicama, dečacima i adolescentima (*las niñas, niños y adolescentes*)”. Doduše, na drugom mestu u istom dokumentu zajemčeno je (opšte) „pravo na pristojan život, koje uključuje (...) sport”.¹⁴ Slično tome, „svako dete ima pravo na (...) sport, rekreaciju i opšti razvoj ličnosti”.¹⁵ Sport je, po jednom viđenju, „temeljno socijalno pravo (*a fundamental social right*)”, priznato kao takvo od strane države.¹⁶ Sport se, u jednom ustavu, nalazi u posebnom odeljku u okviru celine posvećene ljudskim pravima.¹⁷

Osnovno pravo na sport ima i pokoju posebnu dimenziju. Tako, „praksa sporta i njegovih rekreativnih, takmičarskih i izvornih izraza imaju funkciju punog razvoja ljudske ličnosti, očuvanja zdravlja ljudi”.¹⁸ Ova tvrdnja je dovodiva u vezu sa teorijskim iskazom prema kojem „slobodno uživanje sporta doprinosi opštem ustavnom jemstvu slobodnog razvoja ličnosti”.¹⁹ Čini se, uistinu, da je

⁷ Čl. 52 st. 3, Ustava Kolumbije (1991); čl. 79 st. 1 Ustava Portugala (1976); čl. 78 st. 1 Ustava Zelenortskih Ostrva (1992).

⁸ Čl. 52 st. 1, Ustava Kube (2019).

⁹ Čl. 93, st. 1 Ustava Mozambika (2004). Prema srodnom rešenju, „upražnjavanje sporta pravo je svakog Iračanina” (čl. 36 Ustava Iraka iz 2005. godine). Nalik tome, građani „imaju pravo na sport, fizičko obrazovanje, rekreaciju i odmor” (čl. 65 Ustava Nikaragve iz 1987. godine).

¹⁰ Čl. 18 Ustava Burkine Faso iz 1991. godine (reč je o amandmanu iz 1997. godine, kojim je upravo i *isključivo* sport ubrojan u dugačak niz zajemčenih socijalnih i kulturnih prava); čl. 65 Ustava Dominikanske Republike (2010).

¹¹ Čl. 104 Ustava Bolivije (2009) i čl. 65 Ustava Dominikanske Republike. Veoma slična formulacija sadržana je u čl. 24 Ustava Ekvadora (2008).

¹² Čl. 217, st. 1 Ustava Brazila (1988). Sport se prvi put javlja u brazilskoj ustavnosti tokom vojne diktature 1960-ih (Ustavom iz 1967. godine), ali se tek važećim Ustavom javlja *pravo* na sport: P. Athayde, P.O.W.A.F. Figueiredo, W. Barbosa Matias, A. Rodríguez Díaz, F. Mascarenhas (2021), „Between Legal and Real: A Comparative Study Between Sport Legislation in Brazil and Spain”, *Movimento, Revista de Educacao fisica da UFRGS*, vol. 27, 5.

¹³ Čl. 111, Ustava Venecuele (1999).

¹⁴ Čl. 45 st. 2 i čl. 66 st. 2, Ustava Ekvadora.

¹⁵ Čl. 39 st. 2, Ustava Nepala (2015).

¹⁶ K. Margaritis, „Constitutional Dimensions of Sport in Greece”, *Sports Law eJournal*, vol. 1, no.1, 2015, 3.

¹⁷ Odeljak VI Poglavlja I Ustava Gvatemale (čl. 91-92); čl. 86 Ustava Paname (1972).

¹⁸ Čl. 52 st. 1 Ustava Kolumbije.

¹⁹ Margaritis, 3.

„pravo na sport „mlado“ ljudsko pravo, koje je svoju afirmaciju doživelo tek u skorije vreme”.²⁰

Uz to, država jemči da „neće biti osobe koja neće imati pristup (...) sportu”.²¹ Ustavom je priznata „autonomija sportskih organizacija i upravljanje sportskim borilištima i drugim objektima koji za svrhu imaju sportske aktivnosti”.²² Ovaj trend ka priznavanju autonomije u oblasti sporta mogao bi da se dovede u neposrednu vezu sa razumevanjem prava na sport kao temeljnog ljudskog prava. Pored toga, u slučaju rata ili vanrednog stanja, jemstva koja se odnose na slobodu ulaska ili napuštanja državne teritorije, slobodu izražavanja mišljenja, slobodu udruživanja i slobodu korespondencije ostaju nepovrediva kada su dovedena u vezu sa okupljanjima „u verske, kulturne, privredne ili sportske svrhe”.²³

3. PODSTICANJE RAZVOJA SPORTA KAO PREDMET OBAVEZE JAVNIH VLASTI

Država je u obavezi da podstiče razvoj sporta²⁴ i „sportskog obrazovanja“, te da ohrabruje fizičko vaspitanje i sport,²⁵ putem subvencionisanja sportskih udruženja,²⁶ pri čemu posebnu finansijsku pažnju uživa svaki „obrazovni sport“ (*desporto educacional*).²⁷ Po jednoj formulaciji, „biće ustanovljeni podsticaji i olakšice za osobe, ustanove i zajednice koje promovišu sport”.²⁸ Generalno, država se obavezuje da pruža finansijsku podršku razvoju sporta.²⁹ Ona jemči „pravo na (...) sport”,³⁰ „olakšava fizički razvoj punoletnih lica i omladine, kao i

²⁰ Andonović, 136.

²¹ Čl. 9 t. „b6” Ustava Kube. Država „promoviše masovni pristup sportu (*el acceso masivo al deporte*) i sportskim aktivnostima” (čl. 381 st. 1 Ustava Ekvadora), kao i „praktikovanje sporta i fizičkog obrazovanja putem organizovanog i masovnog učešća naroda (*la participación organizada y masiva del pueblo*)” (čl. 65 Ustava Nikaragve).

²² Čl. 382 Ustava Ekvadora. Slično rešenje sadržano je u čl. 92 Ustava Gvatemale (1986). Zanimljivo je da je tokom trajanja postupka razmatranja Ugovora o Ustavu za Evropsku uniju došlo i do iznošenja ideje da sport bude izuzet iz opsega primene pravila EU, što bi bilo u interesu najznačajnijih sportskih udruženja na evropskom tlu, pošto bi ih takvo rešenje dovelo u položaj „da interno rešavaju svoje sporove“, dok „evropske institucije ne bi više bile opterećene teškim, dugim i skupim raspravama o sportu“ (Van den Bogaert, 4).

²³ Čl. 29 st. 1 Ustava El Salvadora (1983).

²⁴ Čl. 31 Ustava Angole (2010), čl. 52 st. 3 Ustava Bugarske (1991), čl. 9 st. 3 Ustava Eritreje (1997), čl. 41 t. 9 Ustava Etiopije (1995), čl. 36 Ustava Iraka, čl. 48 st. 1 t. 6 Ustava Jermenije (1995), čl. 1 t. 17 Aneksa 4 Ustava Kenije (2010), čl. 45 st. 5 Ustava Kirgistanu (2010), čl. 39 st. 4 t. „g” Ustava Kube, čl. 56 st. 3 Ustava Sao Tome i Principea (1975) i čl. 47 Ustava Severne Makedonije (1991).

²⁵ Čl. 77 st. 1 Ustava Crne Gore (2007), čl. 19 st. 1 Ustava Filipina (1987), čl. 91 Ustava Gvatemale, čl. 17 st. 3 Ustava Gvineje Bisao (1984), čl. 65 st. 2 Ustava Kambodže (1993), čl. 29 st. 3 Ustava Sirije (2012), čl. 49 st. 4 Ustava Ukrajine (1996), čl. 43 st. 3 Ustava Španije (1978) i čl. 68 st. 1 Ustava Švajcarske (1999).

²⁶ Čl. 217 st. II Ustava Brazila; slično: čl. 16 st. 9 Ustava Grčke (1975), čl. 52 st. 2 Ustava Kolumbije i čl. 78 st. 2 Ustava Zelenortskih Ostrva.

²⁷ Čl. 217 st. II Ustava Brazila.

²⁸ Čl. 111 Ustava Venecuele.

²⁹ Čl. 91 Ustava Gvatemale.

³⁰ Čl. 39 st. 2 Ustava Ekvadora.

njihovo uključivanje u sport“,³¹ podstiče fizičku kulturu i podržava sport,³² „pomaže razvoj zdravstvene i fizičke kulture“,³³ ali i „razvoj sporta i rekreativnih aktivnosti“. ³⁴

Sport „uživa zaštitu i vrhovni nadzor države“,³⁵ koja unapređenje fizičke kulture i sporta ubraja u svoje „osnovne zadatke“. ³⁶ Ona „preduzima mere u svrhu razvijanja fizičkog i duševnog zdravlja (...) građana svih uzrasta i ohrabruje širenje sporta među masama“, pri čemu „odluke sportskih saveza koje se odnose na upravljanje sportskim aktivnostima i disciplinom u njima mogu da budu osporene samo putem obavezne arbitraže“. ³⁷ Država „podstiče, posredstvom obrazovnih i sportskih ustanova, praksu i širenje fizičkog obrazovanja i sporta“, ³⁸ a zakonom se utvrđuju i „temeljna načela“, *inter alia*, sporta. ³⁹ Ona je u obavezi da „planira, gradi i održava fizičku infrastrukturu u svrhu (...) sporta“, te da „štiti, promovise i koordinise fizičko vežbanje, uključujući sport, fizičko obrazovanje i rekreaciju“. ⁴⁰ Isto tako, „država promovise posvećenost fizičkoj kulturi i sportu i njihovo praktikovanje“⁴¹ i „usvaja neophodne mere za snaženje zdravog fizičkog vaspitanja i razvoj sportova na nacionalnom i lokalnom nivou“. ⁴²

U obaveze države spada „razvoj fizičke kulture“ i „unapređivanje masovnih sportskih aktivnosti, u svrhu razvijanja fizičkog blagostanja naroda“. ⁴³ Uz to, „država i društvo posvećuju se ohrabrivanju, podržavanju i ulaganju u aktivnosti javnog sporta, uključujući tradicionalne i međunarodne sportove, u cilju podizanja sportskih sposobnosti i snaženja narodnog zdravlja“. ⁴⁴ Slično tome, a u skladu sa „avanturističkim“ duhom duboko ideološki (i autoritarnim naložima) „nadahnutog“ ustavopisca, „država će prilježno pripremati čitav narod za rad i nacionalnu odbranu promovisanjem fizičke kulture i sporta, čineći od njih deo njegovih svakodnevnih obaveza i uvećavaće sportske veštine radi dostizanja realnosti naše zemlje i trendova u savremenim sportskim veštinama“. ⁴⁵ Nešto blaža forma indoktrinacije sadržana je u formulacijama prema kojima „država daje prioritet (...) sportu, radi podsticanja patriotizma i nacionalizma, ubrzavanja društvenog napretka i promovisanja punog ljudskog oslobođenja i razvoja“ i u

³¹ Čl. 34-1 Ustava Gruzije (1995).

³² Čl. 53 st. 2 Ustava Litvanije (1992); čl. 41 st. 2 Ustava Ruske Federacije (1993); čl. 69 čl. st 5 Ustava Hrvatske; čl. 43 st. 3 Ustava Španije.

³³ Čl. 68 st. 4 Ustava Republike Srbije- *Službeni glasnik R. Srbije*, br. 98/2006 i 115/2021.

³⁴ Čl. 59 st. 1 t. „e“ Ustava Albanije (1998).

³⁵ Čl. 16 st. 9 Ustava Grčke (1975).

³⁶ Čl. 48 st. 1 t. 6 Ustava Jermenije.

³⁷ Čl. 59 st. 1 Ustava Turske (1982).

³⁸ Čl. 93 st. 2 Ustava Mozambika.

³⁹ Čl. 125 st. 3 t. 10 Republike Kongo (2001).

⁴⁰ Čl. 264 t. 7 i čl. 381 st. 1 Ustava Ekvadora.

⁴¹ Čl. 174 Ustava Hondurasa (1982).

⁴² Čl. 52 Ustava Afganistana (2021).

⁴³ Čl. 21 st. 2 Ustava Kine (1982). Nalik tome (a možda i po uzoru na Ustav Kine), Ustav Tadžikistana (1994), u čl. 38 st. 1, propisuje da „država usvaja mere radi (...) razvijanja masovnog sporta (...)”.

⁴⁴ Čl. 26 Ustava Laosa (1991).

⁴⁵ Čl. 55 Ustava Severne Koreje (1972).

cilju „ohrabrivanja samodiscipline, timskog rada i izuzetnosti u pravcu razvoja zdravog i spremnog građanstva“.⁴⁶

Javne vlasti se naročito posvećuju sprečavanju nasilja u sportu,⁴⁷ pri čemu sportska udruženja, u okviru njihovih zakonskih jurisdikcija uživaju punu „autonomiju“,⁴⁸ odnosno nezavisnost. Tako, „odluke [sportskog] arbitražnog tela (*Tahkim kurulu*) konačne su i ne mogu da budu osporene ni pred kakvom sudskom vlašću“,⁴⁹ a „država i društvo podržavaće stvaranje organizacije mladih za (...) sportske (...) aktivnosti“.⁵⁰ Slično je propisano odredbom prema kojem „sportski sudovi (*a justiča desportiva*) donose vlastite konačne odluke“, u Ustavom predviđenim rokovima, a „sudska vlast primaće samo one pravne podneske u oblasti sportskih sporova“.⁵¹

Država „pomaže uspešne sportiste“,⁵² „omogućuje pristup“ sportu svim građanima⁵³ i ima odgovornost da „postavlja neophodne osnove za razvoj (...) sporta, ohrabrujući građane“ da se njime bave.⁵⁴ Ona se stara o tome da, u svrhu razvoja sporta, „bude obezbeđeno sve što je potrebno“.⁵⁵ Zakonom se obezbeđuju „resursi, stimulacije i podsticaji za unapređivanje sporta za sve muškarce i žene“, kao i „integralna pomoć sportistima i podrška visoko kompetitivnim sportovima, sportskim programima i aktivnostima u zemlji i inostranstvu“.⁵⁶ Nacionalni olimpijski komitet „oslobođen je svih oblika poreza“.⁵⁷ S druge strane, „država promoviše sport, naročito onaj neprofesionalnog karaktera“⁵⁸ (ona podstiče „amaterske sportove“).⁵⁹ Svakako, visoko konkurentni sport je „značajno privlačniji za tržište, usled njegovog potencijala za rast komercijalnih aktivnosti“.⁶⁰

Naročit oblik prevazilaženja okvira ustavne materije predstavlja odredba u skladu sa kojom država „omogućava odgovarajuće terene (*facilities*) širom zemlje“,⁶¹ ali i obezbeđuje da „sportovi imaju dovoljno sredstava za učvršćivanje nacionalne integracije, zdravlja i samo-discipline, kao i međunarodnog prijateljstva i razumevanja“.⁶² Prema jednom rešenju – inspirisanim modelom socijalističke

⁴⁶ Čl. 17 i čl. 19 st. 1 Ustava Filipina. Ovoj odredbi veoma nalikuje sadržina čl. 71 st. 1 Ustava Tajlanda (2017).

⁴⁷ Čl. 41 st. 2 Ustava Ruske Federacije.

⁴⁸ Čl. 217 st. 1 Ustava Brazila.

⁴⁹ Čl. 59 st. 1 Ustava Turske (odredba je uvedena u ustavni tekst amandmanom iz 2011. godine).

⁵⁰ Čl. 71 st. 3 Ustava Zelenortskih Ostrva.

⁵¹ Čl. 217 st. 1-2 Ustava Brazila.

⁵² Čl. 59 st. 2 Ustava Turske.

⁵³ Čl. 49 st. 1 Ustava Angole.

⁵⁴ Čl. 21 st. 4 Ustava Eritreje.

⁵⁵ Čl. 29 st. 3 Ustava Sirije.

⁵⁶ Čl. 65 st. 2 Ustava Dominikanske Republike. Država „podstiče nacionalno učešće u međunarodnim takmičenjima“ (čl. 84 Ustava Paragvaja iz 1982. godine).

⁵⁷ Čl. 92 Ustava Gvatemale (slično rešenje je odredbama: čl. 84 Ustava Paragvaja, čl. 297 t. 6-7 Ustava Urugvaja i čl. 111 Ustava Venecuele).

⁵⁸ Čl. 84 Ustava Paname.

⁵⁹ Čl. 19 st. 1 Ustava Filipina.

⁶⁰ Athayde et al, 2.

⁶¹ Čl. 60 t. 7 Ustava Esvatinija (2005).

⁶² Čl. 60 t. 7 Ustava Esvatinija i čl. 216 st. 7 Ustava Gambije (1997).

ustavnosti – prostori dostupni sportistima pripadaju državi.⁶³ Zanimljivo je da se gotovo identična formulacija pojavljuje i u drugim ustavima.⁶⁴ I kontekst zabrane diskriminacije javlja se u oblasti državnog garantovanja pristupu sportu, koji se omogućuje „bez razlikovanja na planu roda, jezika, vere, političke orijentacije, teritorijalne lociranosti (*ubicación territorial*), socijalne ili kulturne pripadnosti, ili bilo koje druge odlike“.⁶⁵ Država „sponzoriše pripremu i učešće sportista u domaćim i međunarodnim takmičenjima, uključujući Olimpijske igre i Paraolimpijske igre“,⁶⁶ te „unapređuje razvoj međunarodne saradnje“ u oblasti sporta.⁶⁷

Uz sve navedeno, „država promoviše razvoj fizičke kulture i sportske prakse (*la práctica deportiva*), obrazovnim, rekreativnim i zdravstvenim politikama, razvojem, u svrhu prevencije, rekreacije i takmičenja, uz posebnu pažnju posvećenu osobama sa invaliditetom“. Država, pri tom, obezbeđuje „metode i neophodne ekonomske resurse“ u tu svrhu.⁶⁸ Ona „podstiče, [nadzire] i kontroliše sportske i rekreativne organizacije (*las organizaciones deportivas y recreativas*), čija struktura i imovina moraju da budu demokratski“.⁶⁹ Država jemči slobodu „sportskih aktivnosti“, ali *samo* ako se njome ne ugrožavaju „zakonske odredbe o javnom redu i moralu“.⁷⁰

Podsticanje sporta obaveza je i subcentralnih nivoa javnih vlasti. Konkretno, „razvoj“ sporta ubraja se u dužnosti organa „decentralizovanih teritorijalnih kolektiviteta“ (*conseils de collectivités territoriales décentralisées*).⁷¹ S druge strane, u kontekstu podele nadležnosti između centralnih vlasti i decentralizovanih organa, *državi* pripada pravo na donošenje zakona u domenu sporta.⁷² S druge strane, briga o sportu u nadležnosti je izvršne vlasti („kabineta“),⁷³ a prema naročito inventivnom rešenju, predsednik republike ovlašćen je da dodeljuje odlikovanja, pored ostalog, i licima koja su se „istakla u polju sporta“.⁷⁴ Prema drugačijem modelu, za pitanja sporta nadležne su *lokalne* vlasti,⁷⁵ a isto – ili veoma slično – važi, u kontekstu konkurentne nadležnosti, za „autonomne pokrajinske

⁶³ Čl. 15 st. 1 t. „b“ Ustava Kube.

⁶⁴ Čl. 37 st. 5 Ustava Gane (1992).

⁶⁵ Čl. 104 Ustava Bolivije.

⁶⁶ Čl. 381 st. 1 Ustava Ekvadora. Podsticanje sporta radi povoljnog učešća na međunarodnim takmičenjima propisano je i odredbom čl. 19 st. 1 Ustava Filipina.

⁶⁷ Čl. 15 st. 3 Ustava Turkmenistana (1992).

⁶⁸ Čl. 105 Ustava Bolivije.

⁶⁹ Čl. 52 st. 4 Ustava Kolumbije, po amandmanu iz 2000. godine.

⁷⁰ Čl. 15 st. 2 Ustava Jordana (1952).

⁷¹ Čl. 55 st. 2 Ustava Kameruna (1996).

⁷² čl. 127 st. 2 t. 17 Ustava Čada (1996); čl. 123 t. 13 Ustava Demokratske Republike Kongo (DR Kongo) (2006) (istina, „kulturni i sportski život“ spada u „konkurentnu nadležnost centralnih i pokrajinskih vlasti“, pri čemu su pokrajinske vlasti ovlašćene da vrše „nadzor nad pokrajinskim kulturnim i sportskim aktivnostima“: čl. čl. 203 t. 6 i čl. 204 t. 25), Lista II t. 33 Aneksa 7 Ustava Indije, čl. 39 st. 3 Ustava Kube; Aneks 1, Deo 9, t. „e“ Ustava Malezije i Aneks 5 Deo 1 t. 20 Ustava Svetog Kristofera i Nevisa.

⁷³ Čl. 125 t. 7 Ustava Severne Koreje.

⁷⁴ Čl. 259 st. 2 Ustava Pakistana (reč je o *jedinoj* odredbi posvećenoj sportu u ovom dokumentu).

⁷⁵ Čl. 300 st. 10 Ustava Kolumbije, čl. 103 st. 3 Ustava Kube, čl. 290 t. st. 2 t. „zv“ Ustava Papua Nove Gvineje (1975), čl. 195 t. 8 Ustava Perua (1993), čl. 168 t. 1 i čl. 210 st. 1 t. 7 Ustava Republike Kongo, čl. 29 st. 2 Aneksa 9 Ustava Šri Lanke, čl. 178 t. 5 i čl. 184 t. 1 Ustava Venecuele.

vlasti“ (*los gobiernos departamentales autónomos*) i „seoske domorodačke zajednice“ (*las autonomías indígena originario campesinas*).⁷⁶ Konkurentnu nadležnost na planu sporta uživaju „Federacija (*União*), države [članice] i Savezni distrikt“, odnosno glavni grad.⁷⁷

4. OSTALI OBLICI KONSTITUCIONALIZACIJE SPORTA

Sport se dovodi u vezu i sa *obrazovanjem*,⁷⁸ kao njegova sastavna komponenta, te sa potrebama razvoja *mladih*,⁷⁹ *zdravstvenom zaštitom*,⁸⁰ ali i *turizmom*,⁸¹ *kulturom*⁸² i *licima sa invaliditetom*.⁸³

Država, tako, saraduje sa školskim ustanovama u cilju promovisanja sporta⁸⁴ i „ohrabruje (...) obrazovanje u sportu“, „vodeći sportsku školu“ (*eine Sportschule; une école de sport; una scuola di sport; ina scola da sport*), donoseći zakonodavstva o „sportskoj praksi među mladima“ i obavezivanjem škola uvođenje sporta kao sastavnog dela nastave.⁸⁵ Uz to, „sport i rekreacija deo su obrazovanja“.⁸⁶ Uživanje prava na „fizičko vaspitanje, sport i rekreaciju“ zajemčeno je „uključivanjem učenja i prakse fizičkog vaspitanja i sporta u obrazovne planove u državnom obrazovnom sistemu, kao i u obliku obučavanja i sredstava koja su na raspolaganju narodu, a koja olakšavaju masovno pristupanje sportu i rekreaciji“.⁸⁷ Nadalje, „sve obrazovne ustanove posvećuju se redovnim sportskim aktivnostima širom zemlje, u saradnji sa atletskim klubovima i drugim sektorima“.⁸⁸

⁷⁶ Čl. 300 st. 1 t. 17 i čl. 304 st. 1 t. 9 Ustava Bolivije (slično rešenje postoji u čl. 73 t. XXIX-J Ustava Meksika). Uređenje sporta spada u materiju konkurentnih nadležnosti federacije i njenih članica po odredbi t. „9b“ Aneksa 9 Ustava Malezije, odnosno – centralne vlasti i jedinica lokalne samouprave, prema t. 19 Aneksa 7 Ustava Nepala.

⁷⁷ Čl. 24 t. IX Ustava Brazila.

⁷⁸ Čl. 105 Ustava Bolivije, čl. 205-217 Ustava Brazila; čl. 77 st. 1 Ustava Crne Gore; čl. 27 st. 1 Ustava Ekvadora; čl. 34-1 Ustava Gruzije; čl. 9 t. b „6“ i čl. 39 st. 2 t. „c“ Ustava Kube; čl. 14 Ustava Perua; čl. 64 st. 2 t. „b“ Ustava Portugala; čl. 41 st. 2 Ustava Ruske Federacije; čl. 71 st. 3 Ustava Zelenortskih Ostrva.

⁷⁹ Čl. 34 st. 1 Ustava Gruzije, čl. 123 st. 4 Ustava Mozambika; čl. 41 st. 2 Ustava Ruske Federacije; čl. 37 st. 1 t. „c“ Ustava Surinama; čl. 71 st. 3 Ustava Zelenortskih Ostrva.

⁸⁰ Čl. 105 Ustava Bolivije; čl. 32 st. 1 i čl. 340 st. 3 Ustava Ekvadora; čl. 52 st. 1 Ustava Kolumbije; čl. 26 Ustava Laosa; čl. 71 st. 1 Ustava Tajlanda.

⁸¹ Čl. 52 st. 3 Ustava Bugarske; čl. 38 st. 1 Ustava Tadžikistana; čl. 15 st. 3 Ustava Turkmenistana.

⁸² Čl. 123 t. 13 Ustava DR Kongo; odeljak III Naslova II (posvećenog osnovnim pravima i slobodama) Ustava Dominikanske Republike nosi naziv „O pravima na kulturu i sport“ (čl. 64-65); čl. 15 st. 3 i čl. 56 st. 2 Ustava Turkmenistana.

⁸³ Čl. 30 st. 1 t. 5 Ustava Brazila. U radu iz 2024. godine, australijski istraživač posvećuje se „mitu“ ljudskog prava na sport, tvrdeći da ono ne može da bude efektivno sprovedeno u kontekstu potreba lica sa invaliditetom: S. Pearce, J. Sanderson (2024), „The myth of a “human right to sport”: how human rights can lead to true inclusion for children with disability”, *The International Sports Law Journal* 1/2024, 1-24.

⁸⁴ Čl. 41 st. 2 Ustava Ruske Federacije.

⁸⁵ Čl. 68 st. 1-3 Ustava Švajcarske.

⁸⁶ Čl. 52 st. 2 Ustava Kolumbije.

⁸⁷ Čl. 52 st. 2 Ustava Kube.

⁸⁸ Čl. 19 st. 2 Ustava Filipina.

Javne vlasti mogu da Ustavom osnuju i posebno telo, posvećeno promovisanju sporta. Tako, „Visoki savet omladine (*Conseil supérieur de la jeunesse*) formuliše mišljenja i preporuke povodom pitanja koja se odnose na potrebe omladine, kao i na njeno snaženje u privrednim, socijalnim, kulturnim i sportskim pitanjima“.⁸⁹ Slično tome, „Visoki savet komunikacija“ (*Conseil supérieur de la communication*), posvećen je, pored ostalog „promovisanju sporta“.⁹⁰ Prema jednom rešenju, „fizičko vaspitanje i sport igraju ključnu ulogu (*un papel fundamental*) u opštem obrazovanju dece i adolescenata“, pa je obrazovanje u ovim oblastima „obavezno na svim nivoima javnog i privatnog obrazovanja“.⁹¹

Zdravstvena zaštita predmet je osnovnog prava zajemčenog ustavima brojnih država širom sveta, kao i univerzalnim, kontinentalnim i regionalnim dokumentima. Pravo na zdravstvenu zaštitu se obezbeđuje, *inter alia*, „podsticanjem fizičke kulture i sporta u školi i među stanovništvom“,⁹² ali i „razvojem fizičke kulture i sporta“.⁹³ U nadležnosti nacionalnog zakonodavnog organa spada i nadležnost da utvrđuje „osnove za socijalnu sigurnost i nacionalnu zdravstvenu zaštitu“.⁹⁴ Država ulaže u sport „radi stvaranja zdravih, sposobnih i disciplinovanih građana i razvijanja sporta kao sredstva nacionalnog ujedinjavanja i promovisanja nacionalnog prestiža na međunarodnom planu“.⁹⁵ Sport se dovodi u neposrednu vezu sa zdravstvenom zaštitom još nekim ustavima.⁹⁶

Zanimljivo je da je ustavom propisano i „slobodno stvaranje organa štampe ili medija u svrhu političkih, (...) sportskih, rekreativnih“ ili drugih informacija,⁹⁷ ali i obaveza uspostavljanju „razlika u ophođenju između [profesionalnih i neprofesionalnih] sportova“.⁹⁸ Sport zadire i u oblast prava koje uređuje sistem izvršenja krivičnih sankcija. Tako, „država jemči kazneni sistem kojim se obezbeđuje rehabilitacija kažnjnika i poštovanje njihovih ljudskih prava“, pa će, „u tu svrhu kaznene ustanove imati prostor za rad, učenje, sport i rekreaciju (...)“.⁹⁹ Na ovom planu javlja se interesantno uzajamno povezivanje sporta i krivičnopravne materije, daleko od uobičajene tačke komunikacije između ovih dveju oblasti – kriminalizacije i kažnjavanja nasilničkog ponašanja na sportskim manifestacijama.

⁸⁹ Čl. 201 st. 1 Ustava Alžira.

⁹⁰ Čl. 157 st. 2 t. 11 Ustava Nigera (2010).

⁹¹ Čl. 111 Ustava Venecuele.

⁹² Čl. 64 st. 2 t. „b“ Ustava Portugala.

⁹³ Čl. 45 st. 3 Ustava Belorusije (1994).

⁹⁴ Čl. 165 st. 1 t. „f“ Ustava Portugala.

⁹⁵ Čl. 51 t. „j“ Ustava Nepala.

⁹⁶ Čl. 52 st. 3 Ustava Bugarske, čl. 60 t. 7 Ustava Esvatinija i čl. 68 st. 4 Ustava Republike Srbije.

⁹⁷ Čl. 4 st. 7 Ustava Gvineje.

⁹⁸ Čl. 217 st. 1 para. III Ustava Brazila.

⁹⁹ Čl. 272 Ustava Venecuele.

5. ZAKLJUČAK

Sport se javlja kao predmet ustavnopravne formalizacije u sve većem broju ustava sveta. U blizu polovini nacionalnih država sport je prepoznat kao tema dostojnu ustavnog normiranja, uz poneka nepotrebna udaljavanja od (sve dalje postavljenih) granica ustavne materije. Iako je, „iz socijalne perspektive, svrha sporta (...) izdizanje vrednosti socijalnog učešća i nadahnjivanja, vrednosti koje su naročito temeljne u opštem okviru demokratije“,¹⁰⁰ postavlja se pitanje u kojoj je meri *zapravo* potrebno da sport bude konstitucionalizovan.

Sve veći broj ustava prepoznaje *pravo na sport* i fizičku rekreaciju, kao svojevrsno ljudsko pravo nove generacije. Ovo je pravo priznato dovođenjem u vezu sa obrazovanjem, ustavnim jemstvima vezanim za staranje o mladima, ali i sa zdravstvenom zaštitom. Naročito entuzijastični ustavopisci pripisuju sportu posebno važne uloge na planu društvenog angažmana, uključujući one koje treba da posluže što boljoj pripremi građanstva u celini različitim, potencijalno vanrednim izazovima.

Kao garant razvoja sporta (i njegove autonomije) javlja se država, odnosno – u pojedinim ustavnim sistemima – jedinice lokalne samouprave ili regionalne autonomije. Iako na ovom planu velikom broju ustava nedostaje „jezičko doterivanje“ teksta (kao što je, uostalom, slučaj sa više-manje *svim* ustavima *svugde*), konstitucionalizacija sporta i prava na sport predstavlja dobrodošlu tendenciju. U opštim okvirima neprestanog i neobuzdanog širenja *materiae constitutionis* moguće je prepoznati i pojedine – doduše retke – suvisle, osvežavajuće i nadahnjujuće pravce. Treba se nadati da će konstitucionalizacija sporta izbeći stare, poznate zamke – groteskne formulacije – ili, barem, u perspektivi, ublažiti njihovo štetno dejstvo po delovanje i integritet ustavnog sistema u celini.

**Vladimir Mikić, PhD, Research Associate,
Institute for Comparative Law, Belgrade**

SPORTS IN CONSTITUTIONS: A COMPARATIVE PERSPECTIVE

Summary

Sports appear to enter the arena of the constitutional comparative law in significantly assertive ways. This fact coincides with a non-favourable tendency of expanding the boundaries of constitutional matter. However, if exercised in an appropriate manner, it can actually make valuable contributions to the develop-

---

¹⁰⁰ Margaritis, 3.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

796.332:34.05(082)

SRPSKI fudbal : uporednopravni izazovi i perspektive. 4 = Serbian football : comparative law challenges and perspectives. 4 / urednik, editor Miloš Stanić. - Beograd : Institut za uporedno pravo = Belgrade : Institute of Comparative Law, 2024 (Beograd : Birograf komp). - 182 str. ; 24 cm

Tiraž 150. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-82582-27-4

1. Станић, Милош, 1983- [уредник]
а) Фудбал -- Упоредноправни аспект -- Зборници

COBISS.SR-ID 158750473